

การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมของคนไทยและ
แรงงานต่างชาติในประชาคมอาเซียน
The Mutual Adjustment of Thai and ASEAN Foreign Workers Attitudes and Behaviors
for Social Harmony

รัฐชาติ ทัศนัย*¹

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Rattachart Thatsanai*

Faculty of Humanities and Social Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University
under the Royal Patronage

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอแนวทางการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมของคนไทยและแรงงานต่างชาติในประชาคมอาเซียน โดยนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความคิดเห็นของผู้เขียนมาประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบาย การปรับเปลี่ยนทัศนคตินั้น ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนทัศนคติตามแนวคิดประชาคมอาเซียน และการพึ่งพาอาศัยกันในสังคม ส่วนการปรับพฤติกรรมนั้นประกอบไปด้วย การสื่อสารของคนต่างวัฒนธรรม และ ดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมให้คนไทยและแรงงานต่างชาติอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขในภายใต้แนวคิดของประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ : ทัศนคติและพฤติกรรม, การอยู่ร่วมกันในสังคมต่างวัฒนธรรม, แนวคิดประชาคมอาเซียน

*ผู้ประสานงาน (corresponding Author) The Mutual Adjustment of Thai and ASEAN Foreign Workers Attitudes and Behaviors for Email: Kunrattachart@gmail.com

Abstract

This academic article shows guidelines for attitudinal and behavioral adjustments of Thai and ASEAN foreign workers that promote peaceful coexistence. This article utilized theories, related researches, and the author's opinion. The adjustments of attitudes consisted of the adjustment of attitudes that is compatible with ASEAN Community, and interdependence in the society. The adjustment of behaviors consisted of the communication between different cultures, and living in the multicultural society. These adjustments will promote Thai and foreign workers peaceful coexistence under the concept of ASEAN Community.

Keywords: Attitudes and Behaviors, Coexistence in Multicultural Society, Concepts of ASEAN Community

บทนำ

จากการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ (UN) ในอีก 10 ปีข้างหน้า ปีพ.ศ. 2563 ประเทศไทย จะมีประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 65 ปี อยู่ที่ 8.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นกว่าสองเท่าตัวเทียบกับปีพ.ศ.2543 อยู่ที่ 4.4 ล้านคน และเมื่อพิจารณาอัตราส่วนพึ่งพิงวัยชรา (Old Age Dependency Ratio) คือ จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรวัยทำงานอายุ 15 - 64 ปี พบว่า สัดส่วนนี้ของประเทศไทยเริ่มปรับตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียในปีพ.ศ. 2543 และคาดว่าจะในปีพ.ศ. 2563 จะอยู่ที่ร้อยละ 17 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 และ 10 ในปีพ.ศ. 2553 และพ.ศ. 2543 ตามลำดับ ทำให้ประเทศไทยมี ปัญหาขาดแคลนประชากรวัยทำงานอย่างหนักและมีแนวโน้มจะขาดแคลนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้การศึกษาที่สูงขึ้นและทัศนคติในทางลบของแรงงานไทยต่อการทำงานประเภทที่ใช้ทักษะต่ำ (non skill) ซึ่งเป็นลักษณะงานส่วนใหญ่ของการจ้างงานในประเทศไทย ประกอบกับความต้องการของคนไทยในการสร้างฐานะความ มั่นคงของตนเองด้วยการประกอบอาชีพอิสระในภาคเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการหรือนอกระบบ และการที่ ราคาและรายได้ในภาคเกษตรหลายประเภทยังอยู่ในเกณฑ์ดีจึงจูงใจให้แรงงานไทยยังทำงานในภาค เกษตรกรรมต่อไป Bank of Thailand, (2015) สถานการณ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้ประเทศไทยไม่สามารถหลีกเลี่ยงการนำเข้าแรงงานทักษะต่ำจากประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนได้

ประเทศไทยมีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสองในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนรองจากประเทศอินโดนีเซีย และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ต่อคนสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์หรือประเทศพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และประเทศมาเลเซีย โดยพบว่าประเทศไทยมีขนาดผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สูงกว่าประเทศพม่าเกือบห้าเท่าตัว และสูงกว่า ประเทศกัมพูชา และประเทศลาวเกือบสามสิบเท่าตัว การที่มีประเทศไทยมีขนาดเศรษฐกิจโตกว่าประเทศเพื่อนบ้านหลายเท่าตัวประกอบกับการขาดแคลนแรงงานของประเทศไทยจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้แรงงานต่างชาติในประเทศเพื่อนบ้านที่กล่าวมาเคลื่อนย้ายมาเข้ามาทำงานในประเทศไทย ยกเว้นมาเลเซียที่มีขนาดจีดีพีใกล้เคียงกับไทย นอกจากนี้พบว่าสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมากคือ อัตราค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทยที่มีค่าจ้างสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านหลายเท่าตัว โดยประเทศไทยมีค่าจ้างขั้นต่ำสูงกว่าประเทศพม่าเกือบสิบห้าเท่า การที่ประเทศไทยมีแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานและอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากก็ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนของคนไทยของแรงงานต่างชาติจำนวนมาก แม้ว่าคนไทยในชุมชนจะได้ประโยชน์จากค่าเช่าต่างๆ หรือการซื้อสินค้าและใช้บริการจากกิจการร้านค้าของคนไทยแต่ก็เป็นเพียงการปฏิสัมพันธ์กันแบบผิวเผิน ในทางตรงกันข้าม คนไทยในชุมชนหรือที่อยู่อาศัยของคนไทยที่มีแรงงานต่างชาติจำนวนมากอาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียง กลับมีความรู้สึกหวาดกลัว (fear) ในด้านความรู้สึกว่าไม่ปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน (Asian Study Institution 2003)

ในขณะที่เดียวกันแรงงานต่างชาติเองก็มีความกลัวและหวาดระแวงคนไทย ซึ่งอาจจะมาจากหลายสาเหตุ เช่น การเป็นแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมายทำให้เกิดความหวาดกลัวจะถูกดำเนินคดีจึงต้องหลบซ่อนความกดดันจากนายจ้างหรือที่ทำงาน การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมายอื่นๆ ความไม่เข้าใจวัฒนธรรมกฎหมายของไทย และการไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจกันได้ ก็เป็นสาเหตุของความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างคนไทยและแรงงานต่างชาติ

ความหวาดระแวง ความกลัว และไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนไทยและแรงงานต่างชาติที่ต้องอยู่อาศัยรวมกันในชุมชน ทำให้เกิดความเครียด และความกดดันกับทั้งสองฝ่าย สภาวะการดังกล่าวย่อมเสี่ยงจะเกิดความรุนแรงได้ทุกขณะ โดยเฉพาะในจังหวัดหรือชุมชนที่มีแรงงานต่างชาติจำนวนมากอาศัยอยู่ปัญหาดังกล่าวหากเกิดขึ้นก็อาจลุกลามไปในจังหวัดหรือชุมชนอื่นๆที่มีปัจจัยเสี่ยงใกล้เคียงกัน ซึ่งจะอาจส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศในอนาคตหากไม่หาแนวทางป้องกันปัญหาไว้ (Adisor Kordmolkon, 2007)

ดังนั้นการที่ประเทศไทยยังไม่อาจหลีกเลี่ยงการพึ่งพาแรงงานต่างชาติจำนวนมากทั้งในปัจจุบันและอนาคต การส่งเสริมความเข้าใจในวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันในชุมชนเสียตั้งแต่เนิ่นๆ จึงเป็นสิ่งที่ควรทำโดยอาศัยการศึกษาหาข้อเท็จจริงและกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้แรงงานต่างชาติอยู่ร่วมกับคนไทยในสังคมอย่าง

ได้แก่ประเทศมาเลเซีย, สาธารณรัฐฟิลิปปินส์, สาธารณรัฐอินโดนีเซีย, และสาธารณรัฐสิงคโปร์ เข้าร่วมกันแสวงหาแนวทางการจัดตั้งสมาคมอาเซียนขึ้น โดยในที่สุดวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ตัวแทนจากทั้ง 5 ชาติได้ร่วมกันลงนามก่อตั้งขึ้นที่วังสราญรมณ์ กรุงเทพฯ โดยได้ประกาศปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกและในปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิก 10 ประเทศ โดยอีก 5 ประเทศที่เพิ่มเข้ามาคือ รัฐบาลบรูไน รัฐบาลชวาบุมาร สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ ราชอาณาจักรกัมพูชา (The Department of ASEAN Affairs, 2016) ซึ่งพบว่าวัตถุประสงค์เริ่มแรกของอาเซียนคือเพื่อสร้างสันติภาพ ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้มีความแข็งแกร่งขึ้น และต่อมาเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมากระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น

ในปัจจุบันแนวคิดการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน ได้ถูกปลูกฝังให้กับคนรุ่นใหม่ของอาเซียนทิศทางการพัฒนาด้านต่างๆของอาเซียนก็เกิดจากความร่วมมือกันในชาติสมาชิกทำให้อาเซียนมีความแข็งแกร่งขึ้นมากเมื่อมีการร่วมกัน ในประเด็นดังกล่าว Narong Phopruksanun (2015) ได้กล่าวไว้ว่า ตลอดระยะเวลา 47 ปีนับแต่ก่อตั้งอาเซียน ถือได้ว่าประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมซึ่งประเทศไทยได้รับประโยชน์อย่างมากจากความร่วมมือต่างๆ ของอาเซียนอย่างมากและนับจากนี้ไปคงเป็นการยากที่จะพัฒนาประเทศได้โดยลำพัง ตามความคิดเห็นของผู้เขียนเห็นว่าประเทศในสมาชิกอาเซียนเข้ามาร่วมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันพัฒนาไปพร้อมๆกันนั้น เป็นการร่วมมือที่ทำให้ภูมิภาคได้รับความสนใจจากทั่วโลกเพราะมีประชากรรวมกันกว่า 600 ล้านคนซึ่งหากมองในมุมมองด้านเศรษฐกิจนั้นคือฐานการผลิตที่มีแรงงานจำนวนมากในขณะที่เดียวกันก็เป็นตลาดสำหรับระบบสินค้าขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับเงินลงทุนจากทั่วโลกที่เข้ามาลงทุนและได้รับสินค้าที่ดีและมีคุณภาพมากขึ้น จึงเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจำนวนมากเพื่อตอบสนองการลงทุนเหล่านั้นในประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันเองโดยเฉพาะประเทศไทยที่มีประชากรลดลงและขาดแคลนแรงงานอย่างหนัก การขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดไปพร้อมๆกัน ประเทศไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าร่วมกับอาเซียน มิฉะนั้นประเทศไทยอาจพัฒนาการพัฒาที่สำคัญในครั้งนี้ได้ นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าประเด็นการปรับทัศนคติเพื่อการอยู่ร่วมกันนี้ก็ยังสอดคล้องกับนโยบาย 3 เสาหลักของการเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ตามที่ผู้นำชาติอาเซียนได้ตกลงนามและสร้างความร่วมมือด้วยกันเพื่อให้อาเซียนเป็นหนึ่งเดียวโดยมีสโลแกนว่า “สร้างอาเซียนให้เป็นสังคมแห่งการเอื้ออาทร และแบ่งปัน มีวิสัยทัศน์เดียวกัน มีอัตลักษณ์เดียวกันและเป็นประชาคมเดียวกัน” “One Vision One Identity One Community” เพื่อเป็นเหตุผลสำคัญที่ต้องการให้อาเซียนมีความเข้มแข็ง โดยนโยบายของเสาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันคือ เสา

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC มีวัตถุประสงค์ทำให้อาเซียนอยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ร่วมมือกันในด้านต่างๆ โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งครอบคลุมความร่วมมือหลายด้าน อาทิ การพัฒนาสังคม การศึกษา การสาธารณสุข และการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อมุ่งให้เกิดผล 4 ด้าน คือ การมีสังคมที่เอื้ออาทร การแก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนผ่านการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (Association of Southeast Asian Nations, 2016)

ดังนั้นเมื่อประเทศไทยต้องอยู่ร่วมกันเป็นสมาชิกอาเซียนคนไทยก็ไม่อาจปฏิเสธการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวในภูมิภาคอาเซียนได้ การทำความเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการปรับทัศนคติของไทย โดยผู้เขียนเห็นว่าเราควรปรับทัศนคติเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีในการทำงานและประกอบธุรกิจ เรียนรู้ที่จะเข้าใจซึ่งกันและกันในสถานการณ์ที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน ยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างของวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาและศาสนา มากกว่าการต่อต้านหรือหวาดระแวงซึ่งกันและกันซึ่ง

1.2 แนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันในสังคม

นอกจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติตามแนวคิดประชาคมอาเซียนแล้ว การทำความเข้าใจในการพึ่งพาอาศัยในสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติในการพึ่งพาอาศัยกันให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันก็มีบทบาทสำคัญ สำหรับนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงในแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependency Theory) นี้ ได้แก่ โรเบิร์ต โอ. เคียวเฮน และโจเซฟ เอช. ไน (Robert O. Keohane and Joseph S. Nye) อ้างใน Pongratda Bootto (2005) ได้เสนอลักษณะของ แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งให้ความสำคัญในประเด็นเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและสวัสดิการ โดยถือว่าการพึ่งพาอาศัยกันจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อสังคมนั้นๆ กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมและมีการทำให้ทันสมัย ยิ่งกว่านั้นเมื่อกระบวนการดังกล่าวเพิ่มขึ้น วิธีทางที่จะเข้าสู่ตลาดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและรักษาความเจริญทางเศรษฐกิจเอาไว้ โดยหากอัตราส่วนของการค้าต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ขยายตัวขึ้นเท่าไร ย่อมหมายความว่ารัฐพึ่งพาระบบการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ “การพึ่งพาอาศัยกัน” ยังหมายรวมถึงความรู้สึกตอบสนองต่อกัน (Sensitivity) อย่างน้อยในระยะใดระยะหนึ่ง และคำว่า “การพึ่งพาอาศัยกัน” ยังเป็นไปในลักษณะการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Mutual Dependence) โดยมีสาเหตุจากความจำเป็นของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ทำให้แต่ละฝ่ายต้องแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือพึ่งพาระหว่างประเทศซึ่งกันและกัน ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อเกิดการพึ่งพากันในระดับประเทศก็จะนำมาให้เกิดการพึ่งพากันในระดับประชาชนของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะเมื่อพลเมืองของแต่ละประเทศต้องมาทำงานและอยู่อาศัย

ร่วมกันจึงทำให้ต้องมีการปรับตัวทางสังคมเพื่อพึงพาอาศัยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Tripol Tangmangkang (2009) ที่ได้ศึกษาเรื่องแรงงานต่างด้าวชาวพม่า: แนวทางการดำเนินชีวิตอย่างสมานฉันท์ของคนชายขอบ จังหวัดสมุทรสาครพบว่า แรงงานชาวพม่าส่วนใหญ่ในจังหวัดสมุทรสาครเป็นแรงงานที่ลักลอบเข้ามาโดยผิดกฎหมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างสมานฉันท์ของแรงงานพม่าพบว่าเป็นไปอย่างสมานฉันท์เมื่อแรงงานสำนึกว่าตนเองเป็นแรงงานต่างด้าว ทำงานเพื่อมีรายได้ อยู่ร่วมกับสังคมและชุมชนอย่างสงบสุขในสถานะสมาชิกของสังคม ได้รับความเป็นธรรมตามพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ยึดมั่นในอาชีพแรงงานที่เป็นงานสุจริต ได้รับสวัสดิการพื้นฐานจากชุมชน และสังคมปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประเด็นนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าแม้ว่าแนวคิดของประชาคมอาเซียนจะไม่เป็นที่ยอมรับ หรือไม่ได้รับความสนใจจากทั้งภาครัฐและประชาชนแต่สภาพการณ์ของโลกในปัจจุบันคนไทยก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายแรงงานจากนานาประเทศเข้าสู่ประเทศไทยได้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติให้ยอมรับการอยู่ร่วมกันจึงเป็นเรื่องในลำดับแรกๆที่ทั้งภาครัฐและประชาชนต้องให้ความสำคัญ เพราะเมื่อเกิดความเข้าใจและยอมรับในการอยู่ร่วมกันแล้วแนวคิดและวิธีการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก็จะถูกสร้างขึ้นในบริบทต่างๆของสังคมเพื่อนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกันสังคมอย่างของคนไทยและแรงงานต่างชาติอย่างสงบสุข

2. ด้านการปรับพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในชุมชนของคนไทยและแรงงานต่างชาติในประชาคมอาเซียน

ในด้านการปรับพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันนั้นเป็นขั้นตอนในทางปฏิบัติที่ทั้งคนไทยและแรงงานต่างชาติจะต้องปฏิบัติร่วมกันเพื่อทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งได้มีแนวคิดและทฤษฎีทดลองงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องการอยู่ร่วมกันของคนต่างประเพณีและวัฒนธรรมที่น่าสนใจไว้ดังนี้

2.1 การสื่อสารของคนต่างวัฒนธรรม

ตามทฤษฎีการสื่อสารกับคนต่างวัฒนธรรมของ John W. Berry และ Young Yun Kim อ้างใน Metta Wiwatanakul (2005) ได้กล่าวไว้ว่าการสื่อสารเป็นกระบวนการของการแสดงออกทางสัญลักษณ์ที่มีการเข้ารหัสและการถอดรหัสข่าวสารเพื่อใช้ติดต่อกับบุคคลให้เกิดการรับรู้ตามที่ผู้ส่งสารคาดหวังไว้ การสื่อสารอาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจก็ได้ และนอกจากสารที่ได้รับจากกระบวนการสื่อสารแล้วยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์โดยมีโครงสร้างที่เกิดจากการยึดติดในวัฒนธรรมเดิมของผู้ส่งสารครอบงำเอาไว้จากความหมายของการสื่อสารแสดงให้เห็นว่า บุคคลเมื่อต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มักจะมีการคาดคะเนสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากการติดต่อสัมพันธ์นั้นเสมอ โดยเฉพาะการติดต่อกับคนต่างวัฒนธรรมหรือคนต่างถิ่น การติดต่อจะเต็มไปด้วยความระมัดระวังในสถานการณ์และผลที่จะเกิดขึ้นภายหลังมากกว่าการติดต่อกับบุคคลที่สนิทสนมกัน

ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดการอยู่ ร่วมกันในสังคมโดยปกติสุขระหว่างคนที่ต่างถิ่นฐาน ต่างวัฒนธรรมกัน การสื่อสารจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ผู้เขียนเห็นด้วยในแนวคิดดังกล่าวเนื่องจากการจะเรียนรู้เพื่อจะอยู่ร่วมกัน การนั้นสื่อสารระหว่างบุคคลที่ต่างวัฒนธรรมกันจะเป็นสิ่งแรกที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายเริ่มเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามการจะสื่อให้เข้าใจกันได้ถูกต้องถ่องแท้และไม่เกิดความเข้าใจผิดอันจะนำมาซึ่งความขัดแย้ง ทักษะทางภาษาและความถนัดในการสื่อสารจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรนำมาพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yongyuth Chalaemwong (2005) ที่ได้ศึกษาแนวที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันของแรงงานต่างด้าวและคนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร โดยให้ความเห็นวาระดับของความสามารถในการสื่อสารจะขึ้นอยู่กับความถนัดในการสื่อสารหรือโอกาสที่จะได้สื่อสารกับบุคคลที่มีความแตกต่างทางภาษาในกรณีนี้ยิ่งได้รับโอกาสในการสื่อสารมากเท่าไรหรือมีคนต่างวัฒนธรรมต่างภาษาที่สนทนสมด้วยโอกาสที่จะเรียนรู้และเข้าใจภาษาของท้องถิ่นที่ไปอยู่อาศัยก็จะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ เมื่อระดับความสามารถในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น โอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นก็จะเพิ่มมากขึ้นไปด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การสื่อสารตั้งแต่ในระดับพื้นฐาน เช่น การทักทาย การซื้อขายสินค้าหรือบริการ พัฒนาไปเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และสนทนากันต่างๆ และเมื่อบุคคลต่างถิ่นต่างวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นมากขึ้น เริ่มที่จะเรียนรู้และยอมรับซึ่งวัฒนธรรมของกันและกัน ก็จะเกิดความคุ้นเคยกันอันจะนำไปสู่การอยู่อาศัยร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น นอกจากนี้การปรับตัวที่จะพยายามสื่อสารเพื่อให้อยู่ร่วมกันสังคมก็เป็นประเด็นที่สำคัญเพราะอย่างไรเสียระหว่างบุคคลที่มีความต่างทางวัฒนธรรมแต่มีความสามารถทางภาษาในการสื่อสารระหว่างกันได้ แต่ไม่มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมที่จะสื่อสารกันและกันการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าอกเข้าใจก็เกิดขึ้นได้ยาก ดังนั้นการปรับตัวทางสังคมก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีควบคู่ไปกับทักษะทางภาษาและความถนัดในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Soontri Yeera (2009) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของแรงงานพม่าในเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่าแรงงานชาวพม่ามีการปรับตัวทางสังคมใน 2 ด้าน คือด้านการสื่อสารและการยอมรับจากคนในชุมชนโดยด้านการสื่อสารพบว่าแรงงานพม่าสามารถสื่อสารภาษาไทยได้โดยใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้และสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชนและความตั้งใจในการเรียนรู้สำหรับด้านการยอมรับจากคนในชุมชนพบว่า แรงงานชาวพม่าได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้นนอกจากนี้ พบว่าเมื่อผู้คนต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าใจภาษาของอีกฝ่ายได้บ้างแล้วก็จะเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้สื่อสารได้มากยิ่งขึ้น ดังที่ Plida Koche, (2005) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารต่างวัฒนธรรมที่มีผลต่อการปรับตัวของคนต่างชาติ กรณีศึกษาชาวพม่าจังหวัดพรมแดนไทย พบว่าความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้ระยะเวลาหนึ่งจะเริ่มมีทักษะในการฟังและการพูด หากมีแรงจูงใจเพิ่มมากขึ้นก็จะมีคามพยายามไปเรียนรู้เพิ่มเติมโดยจากการชมทางรายการโทรทัศน์แล้วสังเกตว่า ในสถานการณ์ต่างๆ คนไทยประพฤติปฏิบัติอย่างไรแล้วจึงทำตามเพื่อให้เหมือนคนไทยเพราะต้องการการยอมรับจากคนไทยและเมื่อได้รับการยอมรับแล้ว

นั้นจะเป็นแนวทางที่ดีในอาชีพการทำงานอันจะนำมาซึ่งรายได้ที่ดีและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการอาศัยในต่างแดนแรงจูงใจเป็นพื้นฐานในการผลักดันให้เกิดการสื่อสารในสังคมไทย อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าการปรับตัวทางสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนไทยและแรงงานต่างชาติควรเกิดขึ้นจากทั้งสองฝ่าย กล่าวคือแรงงานต่างด้าวควรปรับตัวในการใช้ภาษาไทยเพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างเข้าใจและเมื่อเกิดความเข้าใจก็จะทำให้กล้าสื่อสารและมีความถี่ในการสื่อสารมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันคนไทยก็ต้องทำความเข้าใจประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อของแรงงานต่างชาติและอย่างน้อยก็ควรเข้าใจและสามารถใช้คำทักทายและคำขอบคุณในภาษาของแรงงานต่างชาติได้ทั้งนี้ก็เป็นจุดเริ่มต้นในการสื่อสารนั่นเอง

2.2 แนวคิดการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม

การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ได้รับความสนใจมากขึ้นจนเห็นได้ชัดในช่วง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในยุโรปบางประเทศ สืบเนื่องจากการรับประชากรจำนวนมากจากประเทศอื่นให้สามารถย้ายถิ่นฐานอย่างถาวร ประชากรที่อพยพย้ายถิ่นดังกล่าวต้องเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติใหม่ แต่ประชากรกลุ่มดังกล่าวก็มิได้ทอดทิ้ง ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนาเดิม แม้ระยะแรก ๆ ประชากรเจ้าของประเทศ จะไม่ยอมรับเชื้อชาติ และวัฒนธรรมอื่น แต่ต่อมาเมื่อมีการให้การศึกษาในเรื่องสิทธิของมนุษยชน (Human Rights) ของแต่ละบุคคลมากขึ้น ประชากรผู้อพยพย้ายถิ่นก็ได้รับการยอมรับมากขึ้น ทำให้เรื่องของพหุวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ไม่เพียงแต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและในทวีปยุโรปเท่านั้น แต่รวมไปถึงประเทศต่าง ๆ ทุกทวีปทั่วโลก (Metta Wiwattanakul, 2005) ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าการจะปรับพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันนั้นจำเป็นต้องให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้นการให้ศึกษาด้านพหุวัฒนธรรมแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก Athipat Kleesoontorn (2012) ได้ให้ความเห็นการจัดการศึกษาการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการยอมรับความแตกต่าง ทางภาษา ขนบประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิต บนพื้นฐานของการยอมรับสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของแต่ละบุคคล โดยให้โอกาสชนกลุ่มน้อยซึ่งมีวิถีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ได้รับการพัฒนาทุกด้าน เพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม ซึ่งในท้ายที่สุดการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ มีคุณค่าและความสวยงามบนความแตกต่าง หลากหลาย มีศักยภาพ และสามารถนำความแตกต่างมาสร้างความเจริญก้าวหน้า ได้อย่างยั่งยืนแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brett J, Behfar K, Kern MC. (2006) เรื่องการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่าการปรับตัวเข้าหากันของคนต่างวัฒนธรรม การยอมรับช่องว่างทางวัฒนธรรมอย่างเปิดเผย การสื่อสารโดยอ้อมและ การยิ้มแย้มแจ่มใสหรืออารมณ์ดีอยู่เสมอ จะช่วยจัดการความหลากหลายวัฒนธรรมของผู้คนเมื่อมาทำงานหรือมาอยู่อาศัยใกล้ๆกัน

ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากประชาชนได้รับการศึกษาในด้านสังคมพหุวัฒนธรรมแล้วจะทำให้มีความรู้เข้าใจในการดำเนินชีวิตในสังคมดังกล่าวซึ่งก็นำมาซึ่งการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และประเพณี ตลอดจนค่านิยมต่างๆ เมื่อยอมรับและเข้าใจได้เป็นอย่างดีแล้วการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของประชาชนก็จะเกิดขึ้นตามมานั่นเอง

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาของมนุษยชาติเป็นเรื่องที่ทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้การพัฒนานี้จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การเคลื่อนย้ายแรงงานทักษะต่ำจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคมของบุคคลที่มีความแตกต่างวัฒนธรรมในสังคมไทยนั้นเป็นเรื่องได้เกิดขึ้นแล้วและยากที่หลีกเลี่ยง ดังนั้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของทั้งสองฝ่ายให้สอดคล้องและส่งเสริมกับการเปลี่ยนแปลงนั้นจึงเป็นเรื่องที่จะทำให้ทั้งคนไทยและแรงงานต่างด้าวสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขภายใต้ประชาคมอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานต่างด้าวกับคนไทยในชุมชนจังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปีงบประมาณ 2559 ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ได้อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

References

- Adisor Kordmolkon, (2007). Migrants in Thailand (1) migration of refugees. In Thailand. Retrieved August 1, 2016 from <http://prachatai.com/journal/2007/10/14573>
- Asian Study Institution, Thailand Development Research Institution (2003) The social impact of foreign workers (2003) Asian Study Institution, Thailand Development Research Institution and Population and Society Research Institution. (in Thai)
- Association of Southeast Asian Nations, 2016. ASEAN Socio – Cultural Community. Retrieved August 12, 2016 from <http://asean.org/asean-socio-cultural>

- Athipat Kleesoontorn, (2012). Multicultural Study. Retrieved Jun 11, 2016 from http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=30582&Key=news_research
- Bank of Thailand, (2015). Shortage of Thai Workers: Problems, Causes, and Solutions* Retrieved July 12, 2016 from http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/57/file_1343115661.pdf.
- Brett J, Behfar K, Kern MC. (2006) Managing multicultural teams. Harvard Business Review.
- Chulacheep Chinwanno, (2014). The World in 21st Century: Framework for International Relations analysis. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)
- Metta Wiwattanakul, (2005). Multicultural Communication Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)
- Narong Phopruksanun, (2015). ASEAN Study. Bangkok. McGraw-Hill International Enterprise LLC
- Plida Koche, (2005). Communications culture that affects the adjustment of the multinational: a case study in Burma. Thailand border province. Thesis Ph.D. journalism Thammasat University
- Pongratda Bootto, (2005). Thailand-Cambodia Economical Relationship between 2001-2003 B.E., 29th January 2015 B.E. Retrieved July 1, 2016 from <http://research.rdi.ku.ac.th/world/cache/76/PongratdaBOOAll.pdf>
- Soontri Yeera, (2009). Social Adjustment of Burmese Workers in Koh Kret, Nonthaburi Province Thesis for Master of Arts Major in Social Sciences for Development, Chandrakasem Rajabhat University. (in Thai)
- The Department of ASEAN Affairs, (2016). ASEAN Socio Cultural Community (ASCC) Retrieved August 10, 2016 from [http://www.mfa.go.th/asean/en/organize/5682/62213-ASEAN-Socio-Cultural-Community-\(ASCC\).html](http://www.mfa.go.th/asean/en/organize/5682/62213-ASEAN-Socio-Cultural-Community-(ASCC).html)
- Tripol Tangmangkang, (2009). Burmese Foreign Workers: Guidelines for Harmonious Living of Marginality in Samutsakorn Province. Thesis for Master of Arts Major in Cultural Science, Mahasarakham University. (in Thai)
- Yongyuth Chalaemwong, (2005). The Study of the Appropriate Model for Foreign Workers Coexistence: Case study from Samutsakorn Province. (in Thai)